

B TIDSKRIFT FÖR BRANDVÄSENDET

Band 5

April 1914

N:r 4

Prenumerationspris inkl. postarvode:
För helt år Kr. 5: —
Lösnummerpris 50 öre.

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIFVARE:
BRANDCHEFEN I SUNDSVALL G. HELLGREN.
RIKSTELEFON 160.

Minimiannonspris 80 öre pr centim.
Utkommer med 12 nummer pr år
Boktryckeri-Aktiebolaget i Sundsvall 1914.

Huru höra vi gagna vår brandchefs-förening?

Om vi se tillbaka på de nu snart gångna fem åren, som förflutit, sedan vår förening bildades och därvid gå till oss själva med den frågan, hvad nyttigt arbete vi uträttat för föreningen, dess tillvaro och utveckling eller för dess tidskrift, så måste vi nog litet hvar erkänna, att vi bidragit med knappast mer än vår årsafgift. Och att detta ej varit eller blir nog säger oss säkerligen det egna omdömet. Arbetsbördan har fått bäras af ett fåtal händer. Att resultaten det oaktadt blifvit så goda, som vi finna af våra protokoll, broschyrer och vår tidskrift får med tacksamhet tillskrifvas dessa händers energi och varma intresse.

Hvad skola vi då göra för att gagna?

Vi skola först och främst utgå från öfvertygelsen om sammanslutningsidéns nödvändighet för vårt brandväsende liksom för hvarje annan yrkesgren. Ja, till och med såsom nödvändigare för brandväsendet, enär detta i vårt land ännu står i början af yrkesmässighet och yrkesbildning och därför ej håller kunnat frambringa hvad som på andra områden bildar grundvalen — allmänt tillgängliga skolor, i hvilka kunskap kan inhämtas och utvecklas. För oss utgör sammanslutningen den nödvändiga centralorganisation, genom hvilken utvecklingen skall kunna samlas och delgifvas, och därigenom äfven i stort sedt enda möjligheten för den enskilde till yrkesbildningens vidgande.

Till den stora uppgiftens lösande kräfvades dock intresseradt arbete och bistånd af oss alla. Må de, som hafva stora erfarenheter, anse som en plikt mot vårt land att verksamt delgifva sina kunskaper i föredrag, broschyrer och handling och därvid undervisa och lära till det helas väl. Och må de, som ej på så sätt kunna gagna, göra sin personliga insats genom arbete, som utbreder föreningens anseende hos samhällsmyndigheter och allmänhet, och som ekonomiskt hjälper föreningen till fullföljande af dess sträfvanden.

Visst är, att en hvar af oss kan och bör:

Medverka till medlemsanslutningen genom att själf kvarstå allt framgent, äfven efter brandchefssysslans lämnande, för att såmedelst ekonomiskt främja föreningens arbete. Uppmana närboende yrkeskamrater att ingå i föreningen — till medlemmar kunna antagas i tjänst varande eller f. d. brandchefer, vice brandchefer och därmed jämförligt brandbefäl.

Prenumerera för sig själf, för brandkårsarkivet och för manskapsbiblioteket på föreningens tidning »Tidskrift för Brandväsendet».

Insända meddelanden till Tidskriften om eldsvådor och därvid gjorda rön och erfarenheter, om organisationsförändringar vid egna kåren, om utgiftsstaten, om nya lönestater, om befälsombyten, om nybildade brandkårer i grannsamhällen, om nyanskaffning af större materiel, om anläggning eller förbättringar af vattenledning, om antagande af nya brandordningar, reglementen, instruktioner eller ordningsföreskrifter, som röra brandtekniska förhållanden m. m.

Insända artiklar i fackfrågor.

Annonsera om personal, till salu varande materiel m. m. i Tidskriften.

Anskaffa annonsörer till Tidskriften.

Till föreningens bibliotek (Kalmar) insända samhällets brandordning, kårens reglementen och instruktioner, förordningar, brandstations- och andra ritningar, fotografier öfver eldsvådor, materiel m. m. samt årsberättelser — därigenom bidragande till bibliotekets nytta som gemensam rådgifvare.

Från föreningen (Kalmar) anskaffa för sig själf, för brandkårsarkivet och för manskapsbiblioteket samtliga från 1910 utgifna årsprotokoll (1 kr. pr ex. för medlem, 2 kr. för öfriga) och Professor J. G. Richerts broschyr »Om vattenledningstryck och eldsläckning» (1: 50). Öfriga hittills utgifna broschyrer äro slutsålda.

Från föreningens bibliotek låna litteratur, som kan lämna kännedom om frågor, hvilka stå till utförande i egna samhället eller för egen kår, samt

Flitigt deltaga i årsammansträdena för att därvid inhämta erfarenheter och lärdomar.

Göra vi så, gagna vi föreningen på ett godt och verksamt sätt. Vår förening är *väl* värd hvarje brandmans intresse och understöd. Låt oss därför hvar och en börja arbetet och äfven fortsätta med energi, entusiasm och uthållighet för vårt gemensamma och det helas bästa och utveckling. S.

Eldfarliga inrättningar.

B. St. § 36 mom. 2 föreskrifver kort och godt, att i stads B. O. särskilda föreskrifter böra meddelas i afseende å eldfarliga inrättningar. F. t. B. St. § 58, andra stycket, säger lika kort och godt, att i stads

B. O. skola särskilda föreskrifter lämnas angående försiktighetsåtgärder vid eldfarliga inrättningar.

Men hvarken B. St. eller F. t. B. St. säga någonstädes, hvilka objekt som skola hänföras till de eldfarliga inrättningarna.

Då B. O. skulle till åttlydande af ofvan anförda stadganden lämna föreskrifter rörande dessa objekt, hafva de i allmänhet följt den principen, att de uppdelat bestämmelserna i afseendet i fyra grupper, nämligen beträffande:

1. Fabriks- eller verkstadslägenhet för utöfvande af sådant yrke, till hvars bedrifvande särskild ugn, ångpanna, gasmaskin eller liknande anordning användes;
2. sådana lokaler, där eldfarliga ämnen i större mängd samlas;
3. synnerligen eldfarliga inrättningar;
4. samlingslokaler.

En del B. O. hafva till eldfarliga inrättningar hänfört endast de i H. St. § 16 anförda fabrikena och näringarna. Det är emellertid icke alltid säkert, att de där uppräknade objekten och industrierna äro att betrakta såsom eldfarliga inrättningar. Liksom omvänt flera objekt än dessa måste betecknas såsom eldfarliga inrättningar.

En del städers B. O. hafva försökt sig på en definition af begreppet eldfarlig inrättning och med större eller mindre heder skiljt sig från det försöket. Såsom exempel på en ganska god sådan definition må anföras Eskilstuna B. O. § 35, som till eldfarlig inrättning hänför:

»Fabriks- eller verkstadslägenhet för utöfvande af sådant yrke, till hvars bedrifvande särskild eldstad, ugn, ångpanna, varmluftsmaskin eller liknande inrättning användes, eller där i kölna eller annan anstalt för torkning varm luft erfordras, äfvensom där eldfarliga ämnen i mängd samlas».

Andra B. O. hafva afstått från försök att definiera begreppet och i stället företagit uppräknings af en del objekt. Jämför man dessa uppräknings i de olika B. O., skall man finna, att hvad en B. O. angifver vara eldfarlig inrättning, finnes ej i den andras förteckning o. s. v. Ett objekt, som förekommer i alla B. O., finnes icke.

Att med stöd af dessa uppräknings söka åstadkomma en definition på begreppet eldfarlig inrättning kan sålunda ej låta sig göra.

Vända vi oss till den brandtekniska litteraturen, så finna vi i den svenska ingen definition af begreppet. Ahlström använder det flerstädes i sin handbok, men definierar det ingenstädes.

Gå vi till den utländska litteraturen, påträffa vi i Döhrings »klassiska» arbete: »Handbuch des Feuerlösch- und Rettungswesens», (ett af de mest kompletta verk, som finnes på området) å sid. 228 följande för vårt ändamål lämpliga, belysande synpunkter:

»För bedömandet af brandfaran är först och främst att afgöra:

1. byggnads ändamål. En pröfning härutinnan skall gifva till resultat följande kategorier:
  - a. byggnader med stora eldstadsanläggningar, framför allt objekt enligt § 16 Reichsgewerbeordnung (sådana som kräva särskildt tillstånd) samt äfven alla öfriga industriella byggnader, i hvilka arbete vid eld i större skala yrkesmessigt bedrifves; byggnader med ångpannor, åtminstone sådana öfver en viss kapacitet, teatrar, torkinrättningar med en temperatur af öfver 20° C.; magasin för större förråd af lätt

antändbara eller svårsläckta föremål såsom hö, spannmål, halm, sprit, trä, textila råvaror och produkter;

- b. byggnader med vanliga eldstäder i våningar, mindre handverk, äfvensom uppvärmnings- och matlagningsinrättningar af större omfattning för offentliga institutioner, vårdshus, fabriker;
- c) byggnader utan eldstäder och utan större mängder eldfarliga ämnen.»

De objekt, som under a anföras, torde väl närmast svara mot, hvad som enligt B. St. skulle kunna betecknas med eldfarlig inrättning. Medgifvas måste dock, att man ej kan åstadkomma en definition på begreppet.

Af det anförda framgår sålunda, att någon enighet om, hvad som är att hänföra till begreppet »eldfarlig inrättning», icke råder hvarken inom den byggnadstekniska eller den brandtekniska litteraturen.

Hvad kan manne anledningen härtill vara? Ett bedömande af eldfaran för ett objekt kan väl ej vålla sådana vanskligheter, att man icke skulle kunna åstadkomma en ur både byggnadsteknisk och brandteknisk synpunkt tillfredsställande definition på begreppet.

Men det kommer just an på, huru man ser saken. Skulle man fråga en lekman, hvad han menar med »eldfarligt», så skulle man af hans utveckling af synpunkterna vid bedömandet här af finna, att han därvid framför allt skulle lägga vikt på de förhållanden, hvilka erbjuda en alldeles särskildt hög grad af omedelbar fara, t. ex. på ovarsamt handterande af ljus och eld, på mycket lätt antändbara och lätt brännbara ämnen, på beredning och art af drift, vid hvilka explosioner, själfantändning o. d. oftare än i andra yrken eller vid annan drift äga rum eller vid hvilka genom den ringaste tillfällighet en förhärjande eldsvåda skulle kunna blifva följden.

För byggnadsteknikern och brandteknikern ställer sig bedömandet af samma sak annorlunda. De kunna genom användande af teknikens hjälpmedel reducera den föreliggande faran, så att objektet icke längre räknas till »eldfarlig inrättning».

Såsom exempel kan anföras en sådan anläggning som en ångpanna. Den kan insättas i en byggnad på ett sådant sätt, att den ej anses såsom eldfarlig. Anbringas den uti på alla sidor från trävägg fristående murverk, förses med rakt uppstigande, af tegel väl murad och med gnistersläckare försedd skorsten, stengolf till minst 1.5 m. bredd och längd framför eldstadsöppningen äfvensom tillräckligt utrymme för upplag af bränsle på ett afstånd af minst 2 meter från eldstaden, så räknas den ej såsom eldfarlig. (Jämför Ahlström: Handbok, sid. 143).

Och uti de antydda förhållandena hafva vi ock att söka anledningen till att man från både byggnads- och brandteknisk ståndpunkt haft så svårt att definiera begreppet »eldfarlig inrättning». Detta är nämligen icke en brandteknisk term, ej heller någon byggnadsteknisk sådan, utan är ursprungligen en försäkrings- teknisk beteckning för vissa slag af risker, (jämför Ahlström: Handbok, sid. 462, 471, 472 ff.), som sedermera antagligen på grund af framställning från försäkringstekniskt håll (se B. St. ingress) inkommit på det byggnadstekniska området, där den alls icke hör hemma, äfvensom blifvit på det brandtekniska området använd, där den ej heller hör hemma.

Skulle man vilja försöka att medelst byggnads- eller brandtekniska termer definiera detta försäkrings- tekniska begrepp, så är ju gifvet, att resultatet hvarken kan blifva fullständigt eller rättvisande. Definitio-

nen kommer antingen att blifva för vid, d. v. s. omfatta flera objekt, än som egentligen borde höra dit, eller för trång, d. v. s. ej komma att omfatta alla de objekt, som rätteligen borde räknas med.

Detta framgår ock af de i städernas B. O. införda uppräkningsarna, de i en del befintliga försöken till att från byggnadsteknisk synpunkt definiera begreppet eldfarlig inrättning, samt af de försök, som från brandteknisk sida blifvit gjorda af några författare för att åstadkomma utredning på området.

Saken är nämligen den, att försäkringstekniken fattar begreppet eldfara i långt större och vidsträcktare omfattning, än hvad både brand- och byggnadstekniken göra. Detta måste försäkringstekniken göra, enär densamma såväl beträffande mångfalden af brandsaker och verkningarna af en brand äfvensom med hänsyn till antalet brandskador äger en helt annan öfversikt öfver förhållandena, än hvad brand- och byggnadstekniken äga.

Försäkringsteknikens uppfattning karakteriseras bäst, om man säger, att den tager hänsyn till icke blott möjligheten af uppkomsten af en skadeld samt dess spridning åt alla håll, utan äfven till omfattningen af den befarade skadan till rum och värde och vid bedömning af eldfaran sammanfattar alla dessa moment.

Detta i stora drag. Går man litet mera i detalj, så kommer man att få sysselsätta sig med en massa specialfrågor såsom subjektiva och objektiva förhållanden, de förra bestående af försäkringstagarens ställning, anseende, ekonomi, intresse af att tillvarata och skydda sin egendom mot brandskada, oafsedt det ingångna försäkringsaftalet; de senare beroende på riskens verkliga egenskaper såsom byggnadssätt, drifkraft, värdefördelning m. fl. samt en del egenskaper, som äro beroende af vissa personers förhållande såsom t. ex. ordning och redlighet, god bevakning, det lokala brandväsendets beskaffenhet m. fl. De objektiva förhållandena omfatta förnämligast brandutbrott, brandintensitet, brandomfång och brandskadans storlek. I andra hand kommer faran för grannskapet.

Af denna redogörelse framgår, att de byggnadstekniska förhållandena endast som en faktor — låt vara en viktig sådan — ingå vid brandförsäkringsteknikens bedömning och hänförelse af ett objekt till kategorien eldfarlig inrättning eller ej. Detsamma gäller om de brandtekniska förhållandena, endast med den skillnad, att de tillmätas mindre värde än de byggnadstekniska, enär de äro mera beroende af tillfälligheter än de byggnadstekniska.

Af redogörelsen bevisas ock riktigheten af det ofvan uttalade påståendet, att skulle man från dessa delars eller faktorers ståndpunkt vilja definiera det hela, då måste resultatet blifva missvisande.

Hvad menar då försäkringstekniken med eldfarlig inrättning? Skulle vi efter ofvanstående utredning våga oss på en definition, så skulle en dylik kunna komma att lyda ungefär sålunda:

Med eldfarlig inrättning menas en sådan risk, inom hvilken en större mångfald af möjligheter till utbrott af eld föreligger, samt vid hvilken utsikten till, att denna eld hastigt skall sprida sig åt alla håll, förefinnes, hvarigenom ock anledning att befara, det skadan till rum och värde blifver afsevärdt stor, kan anses vara för handen.

Vill man hafva exempel på dylika risker, så finnes hela Skånska Brandförsäkrings-Inrättningens klassifikation af dem, »den bäst genomförda i sitt slag», som författaren säger, omfattande 15 klasser med sam-

manlagdt 116 olika slag af risker, införd i Ablströms »Handbok i eldsläcknings- och brandförsäkringsväsendet med inbegrepp af eldsolyckors förebyggande», Stockholm 1879, sid. 472 ff.

Hvad som ur byggnadsteknisk synpunkt är vid dylika objekt af speciellt intresse är, att sådant inom stad icke får inrättas utan särskildt tillstånd af B. N., hvilken det åligger, att angående eldstäders och rökgångars inrättande, anbringande af brandmurar, murade hvalf, stengolf, trappor af sten och järn, brandskyddsörrar, reservutgångar, räddningsstegar, räddningstrappor, belysning m. fl. omständigheter meddela de föreskrifter, som för hvarje särskildt fall må anses erforderliga till betryggande mot eldfara. (Jämför Göteborgs B. O. § 48, mom. 3, Eskilstuna B. O. § 35, mom. 1, Malmö B. O. § 14, mom. 1, Helsingborgs B. O. § 34, mom. 9, första stycket, m. fl.)

Stundom måste B. N. därvid inhemta H. N:s tillstånd, (se B. St. § 27 jämförd med F. t. B. St. § 40 och H. St. § 16, § 22 samt § 13, mom. 2); stundom ock andra myndigheters utlåtande (se t. ex. K. F. den 26 november 1875). Härmed böra jämföras K. F. 18 november 1881, Sv. F. S. n:r 64, K. K. 22 juni 1883, Sv. F. S. n:r 32 och K. Br. den 13 april 1883, Sv. F. S. n:r 14 jämförda med K. F. den 18 juni 1864 §§ 15, mom. 4, och 16. Se ock Lag den 10 maj 1889 jämförd med K. K. af den 20 juni 1890 med däri senare införda bestämmelser.

Ur brandteknisk synpunkt är beträffande dessa objekt att iakttaga, huruvida de till förhindrande af utbrott af eld vidtagna anordningarna äro rationellt utförda: om de för bekämpande af utbruten brand i första hand förefintliga anordningarna kunna anses vara tillräckliga; hvilka åtgärder, som böra vidtagas för underlättande af genomförande af ett event. räddnings- och släckningsarbete inom objektet i fråga, därunder inbegripet beredande af vattentillgång, lämpliga angreppsvägar och goda stödjepunkter för släckningsangreppet m. fl. förhållanden. (Jämför Br. St. § 3, § 5, mom. 2, § 6, mom. 2, § 7, § 8, § 10, § 13 m. fl.)

När bestämmelser härom skola i resp. städers B. O. och Br. O. införas, kan det ej hjälpas, att de ifrågasvarande paragraferna få en s. k. kautschuknatur, d. v. s. blifva tänjbara. Detta torde utan vidare framgå af det ofvan anförda, särskildt med hänsyn till ursprunget af det begrepp, som skulle definieras.

Af det anförda framgår ock huru viktigt det är, att vid pröfvandet af projekt och förslag för dylika objekt enligt B. St. § 38, mom. 1, brandchefen beredes tillfälle att deltaga i afgörandet af de ur brandteknisk synpunkt erforderliga åtgärderna.

Försäkringsteknikern borde ännu tidigare hafva haft sitt ord med i laget. (Jämför Brandinspektör K. Thoringrens artikel därom i Gjallarhornet).

Det vill synas som om byggnadstekniken, d. v. s. närmast städernas B. O. med eldfarlig inrättning skulle vilja förstå hvarje sådan lokal, inom hvilken starkare eldning än för hushållsbehof äger rum. Detta tyckes framgå af den i städernas B. O. allmänt intagna bestämmelsen om att väggar och tak i dylika lokaler skola kalkkrappas. Denna definition af begreppet är emellertid för trång, ty försäkringstekniken räknar många flera objekt än just dessa till eldfarliga inrättningar.

Genomläser man Svenska Brandchefsföreningens Protokoll 1910, § 6, brandchefens i Gefle föredrag, »Om brandsyner», skall man finna, att föredragshållaren där visar benägenhet att räkna hvarje provisorisk, olaglig eldanordning såsom en eldfarlig inrättning. (Se särskildt sid. 16, 18 och 22). Denna uppfattning

af saken torde ur brandteknisk synpunkt vara fullt berättigad, då, såsom föredragshållaren betonar, eldfaran genom dylika anordningar ju gifvetvis är afsevärdt större än i andra fall. Men denna uppfattning och en på densamma baserad definition af eldfarlig inrättning torde komma att blifva för vid, i det den omfattar flera objekt än dem, som försäkringstekniken betecknar såsom eldfarlig inrättning och å andra sidan ej får med det stora flertalet af de objekt, för hvilka försäkringstekniken använder denna beteckning.

Sålunda kan endast försäkringstekniken på ett tillfredsställande sätt definiera begreppet eldfarlig inrättning. Med den definition som sålunda åstadkommes få brand- och byggnadstekniken låta sig nöja och affatta sina bestämmelser rörande skydd m. m. i öfverensstämmelse härmed.

Till belysande af ofvanstående synpunkter införa vi här tvänne mål rörande dylika objekt.

Fall I. Vid brandsyn, som den 18 maj 1909 för rättades inom den N. N. tillhöriga egendomen n:r 3 i kvarteret Ö. med adress 9 vid D-gatan i S., anmärktes, att i en lägenhet å nedre bottnen i gatuhuset inrättats en snickareverkstad med fyra hyfvelbänkar, för hvilken verkstad säkerhetsföreskrifter saknades. På grund häraf hemställde brandsynenämnden hos Ö. S. E., att omförmälda egendom måtte förklaras innehålla eldfarlig inrättning samt att med anledning häraf måtte förordnas, att vissa försiktighetsmått skulle vidtagas.

Ö. S. E. infortrade yttrande från brandchefen och från husägaren. Brandchefen biträdde den af brandsynenämnden uttalade åsikten. Husägaren bestred i ingifven förklaring framställningen under framhållande, att verkstaden ej vore ny, utan begagnats för sitt nuvarande ändamål åtminstone de senaste fem åren.

Genom resolution den 22 juni 1909 fann Ö. S. E. på grund af hvad i ärendet blifvit upplyst och med stöd af 31 § för staden gällande Br. O., skäligt föreskrifva, att berörda egendom skulle anses innehålla eldfarlig inrättning samt att vissa angifna säkerhetsanordningar skulle vidtagas.

Öfver denna Ö. S. E:s resolution anförde N. N. underdåniga besvär, däruti yrkades upphäfvande af Ö. S. E. berörda föreskrift, att ifrågavarande egendom skulle anses innehålla eldfarlig inrättning.

Brandsynenämnden anförde med anledning häraf, att vid förenämnda brandsyn den 18 maj 1909 uti ifrågavarande snickarverkstad, hvarest dock endast tre hyfvelbänkar varit uppställda, funnits högar af hyfvelspån och andra brännbara ämnen samt mindre förråd af bräder och andra trävaror, hvarjämte från verkstadens ena hörn en dörr förde till en smal tambur, hvarifrån dörrar ledde till olika bostadsrum.

Målet föredrogs den 12 oktober 1909 i Reg.-R.; och fann den höga rätten ej skäl att göra ändring i Ö. S. E:s resolution.

Fall 2. Hos B. N. i J. anhöll fastighetsägare om tillstånd att i förut befintligt skick återställa ett honom tillhörigt bonings- och verkstadshus, hvilket blifvit af brand skadadt den 13 juli 1911.

B. N. utlät sig

dels genom beslut af 29 augusti 1911, att hon, på grund af hvad i ärendet förekommit, funne skäligt tillåta sökanden att återställa byggnaden i det skick, hvori den befunnit sig före branden, under villkor, bland andra, att brandmur af minst en stens tjocklek uppfördes mellan bostadslägenheten och verkstadslokalen på sätt, stadsarkitekten efter anmälan anvisade;

dels, sedan ägaren hos B. N. anhållit om befrielse från honom genom stadsarkitekten i sådant hänseende meddelade föreskrifter af innehåll, att den föreskrifna brandmuren skulle på lagenligt sätt genom bryta byggnadens yttertak, genom beslut af den 11 oktober 1911, att B. N., med afslag å ansökningsen, förordnade, att ifrågavarande brandmur skulle, jämlikt föreskriften i för staden gällande Br. O., uppföras så, att den sträckte sig till en höjd af minst 0.30 meter öfver vattentaket.

Öfver detta B. N:s beslut anförde ägaren besvär hos K. B., därvid han, under förmälan, att han visserligen mellan bostads- och verkstadslokalerna uti ifrågavarande byggnad låtit uppföra en brandmur af en stens tjocklek, hvilken ej uppdragits öfver byggnadens tak eller genombrutit dess ytterväggar, likväl yrkade upphäfvande af B. N:s beslut, i hvad det rörde åläggande för honom att uppföra brandmur, eller, därest detta yrkande ej kunde bifallas, undanrödjande af de utaf B. N. genom beslutet af den 11 oktober 1911 meddelade föreskrifterna rörande brandmurens beskaffenhet.

Ägaren åberopade därjämte, bland annat, två intyg, att hans förenämnda byggnad samt däri inrymda maskiner och varulager vore försäkrade mot eldfara i brandförsäkringsbolagen »Fenix» och »Skandia» efter samma premiesatser som icke eldfarlig inrättning.

K. B. utlät sig genom utslag den 3 april 1912: Enär med hänsyn till ofvan nämnda af ägaren åberopade intyg, och, då B. N. ej ens uppgifvit någon omständighet till stöd för sin uppfattning, att den uti ifrågavarande byggnad inrymda snörmakerifabriken vore eldfarlig, densamma icke kunde anses hänförlig till sådan eldfarlig inrättning, hvarom i för staden gällande Br. O. förmäldes, men ägaren, som vid sådant förhållande lagligen icke kunnat åläggas att uppföra brandmur mellan bostadslägenheten och verkstadslokalen uti i fråga varande hus, förklarar sig villig att mellan sagda lägenheter till yttertaket hafva brandmur, i enlighet med hvad B. N. föreskrifvit, samt att en half meter på hvardera sidan om brandmuren hafva yttertakets innersida beklädd med tjock plåt, äfvensom att i brandmuren hafva plåtbeslagna dörrar, funne K. B. skäligt att, med undanrödjande af B. N:s beslut, att berörda brandmur skulle uppdragas genom yttertaket, tillförbinda ägaren:

dels att mellan ofvannämnda lägenheter inom husets ytterväggar till yttertakets innersida hafva brandmur af minst en stens tjocklek;

dels att å ömse sidor om brandmuren till bredd, som ofvan nämnts, hafva yttertakets innersida beklädd med tjock plåt; samt

dels att hafva i brandmuren anbringade dörrar beslagna med plåt.

Stadens D. K. anförde underdåniga besvär med yrkande, att ägaren måtte åläggas uppföra brandmuren på sätt, B. N. genom beslut den 11 oktober 1911 föreskrifvit.

K. M:s Utslag, gifvet i Reg.-R. den 1 oktober 1912: K. M:t finner ej skäl göra ändring i K. B:s Utsl., så vidt det blifvit öfverklagadt.

Sakens utfall är för vederbörande B. N. hårdt, men rättvist. B. N. anser, att objektet med dess innehåll är af sådan beskaffenhet, att det bör behandlas som eldfarlig inrättning. Huruvida B. N. genom den timade brandens orsak och förlopp haft stöd för denna sin uppfattning, framgår ej af handlingarna. Af dem framgår emellertid med all önskvärd tydlighet, att B. N. icke inhemtat stadens brandtekniskt utbildade

tjänstemans, brandchefens, mening om saken. K. B. baserar sitt utslag just på det förhållandet, att B. N. »ej ens uppgifvit någon omständighet till stöd för sin uppfattning, att fabriken vore eldfarlig». Däremot kan ägaren prestera intyg från två försäkringsinrättningar, att dessa tecknat försäkringsaftal rörande objektet, hvarvid detta behandlats såsom icke eldfarlig inrättning. Detta vill med andra ord säga, att byggnadsteknisk och försäkringsteknisk uppfattning i detta fallet varit olika, ett bevis för, såsom tidigare anförts, att det ej går an, att från delens ståndpunkt bedöma det hela, enär resultatet då alltid blir missvisande.

Utfallet visar, att B. N. hade bort inhemta brandchefens mening, innan ägaren erhöll föreläggandet. Det hade då kunnat hända, att brandchefen på grund af särskilda lokala förhållanden kunnat finna, att det, för åstadkommande af en så ringa eldfarlighet som möjligt (Br. St. § 38, mom. 1) och den största möjliga trygghet för de innevarande i händelse af eldfara, varit *nödvändigt* (lämpligt kunde det ju alltid varit, men på önskvärda ting, huru ändamålsenliga de än äro, få förelägganden ej meddelas) att framställa krafvet i den form, B. N. genom sina tvänne beslut gifvit det. Men det hade ock kunnat hända, att brandchefen i likhet med K. B. ansett det nog med att vidtaga den i B. N:s beslut af den 29 augusti 1911 anbefallda åtgärden och tillåta, att brandmuren slutade under taket. Härom kan man emellertid ej utan noggrann lokalkänning inom objektet uttala sig. B. N. hade kanske aldrig behöft att lida det nederlag, den nu tillfogade sig själf.

—f.

Brandfaran inom industrier.

Belysning och eldsäkerhet.

Redan under de allmänna synpunkterna rörande brandfaran inom industrier framhöllo vi den stora roll belysningsfrågan spelade inom industriella anläggningar.

Det är utan vidare klart, att en god belysning skall vara i stånd att till afsevärd grad förhindra utbrottet af eld, ty ju bättre belysta arbetslokaler o. d. äro, ju lättare kan man se in i alla vinklar och vrår, och ju lättare och snabbare kan man upptäcka brister, oregelmessigheter o. d.

Denna belysningens betydelse i arbetareskyddet har vunnit beaktande af lagstiftningsmakten. Så t. ex. i Lag, angående skydd mot eldfara den 10 maj 1889, hvarest föreskrefs dels i 2 §, 2 mom. g) att »maskiner och transmissioner, å ställen, där arbetarne kunna med dem komma i beröring, skola vara så tillräckligt belysta, att de tydligt kunna urskiljas, då de äro i gång». I samma § 3 mom. andra stycket föreskrives, att »arbetet skall äga rum vid tillräcklig och tjänlig belysning. I Lag om arbetarskydd den 29 Juni 1912, genom hvilken ofvan anförda lag upphäfdes, har i 4 § kort och godt föreskrifvits, att »tillfredsställande belysning skall finnas anordnad». Samma lags 5 § mom. C är lika lydande med 1889 års lag 2 § 3 mom. andra stycket, som ofvan citerades.

Redan här af framgår det lämpliga i, att besiktningar inom objekt, hvarom nu är fråga, utföras under den tid af dygnet, då den konstgjorda belysningen är i användning.

Fråga vi oss, hvad man ur brandteknisk synpunkt skulle ställa för kraf på den i lagen anbefallda

»tjänliga» belysning, så kan denna fråga ej generellt besvaras, ty strängt taget måste för hvarje industri eller drift en mot denna svarande belysningsart användas event. föreskrivas till användning. Huru betydelsefull och viktig samt teoretiskt riktig denna princip än är, låter den sig dessvärre ej öfverallt genomföra. Föreskrifterna i berörda hänseende måste därför utfärdas under iakttagande af, att man icke öfverskrider det nödvändigas öfre gräns. Man kan understundom blifva tvungen att medgifva en belysningsart, som förhöjer eldfaran.

Under sådana omständigheter måste den svaghet, som ligger i belysningsarten, neutraliseras, och sker detta genom en ytterst noggrann skötsel och vård af belysningen, något som ur brandteknisk synpunkt alltid är att föredraga framför en illa och slarfvigt skött belysningsart af högre säkerhetsgrad. En med viss eld- resp. explosionsfara förbunden belysning kan i nödfall tillåtas, om fullkomlig säkerhet kan presteras med hänsyn till underhåll, tändning, släckning, montering af ljuspunkter, förvaring, användning af gasformiga, flytande eller fasta belysningsämnen, kort sagdt om hela belysningsdriften anförts åt en pålitlig, därmed förfaren person.

Placerandet af ljuskällor, gaslågor, bågglampor, glödlampor o. l., bör utföras så, att alla arbetslokaler, men ock särskildt gångar, trappor, passager, så upplysas, att olycksfall, hvilka ofta gifva anledning till eldsutbrott, i största möjliga grad därigenom förhindras. Ljuskällorna, anläggningar för belysning, dess ledningar m. m. få icke vara utsatta för den ifrågasvarande industriens faror; de böra därför skyddas, så att t. ex. vid inträffande driftsolyckor såsom t. ex. bristning af maskinremmar, sprängning af behållare, antändning, explosion af ett ämne, fall af föremål, belysningen äfven efter olycksfallet fungerar. Särskildt böra belysningsanläggningar omsorgsfullt skyddas på dylika ställen inom etablissementen, där driften är som intensivast.

Med hänsyn till eldsäkerhet skiljer man mellan följande slag af belysningsarter:

1. öppen, bar, belysning. Dit räknas: lågor af lysgas, fettgas, oljegas, luftgas, acetylen, ligroin, gasolin o. d. i öppna brännare; lågor af olja och fett i oljelampor, ljuslågor, lågor från facklor, magnesiumtrådar, blixtljus;
2. halföppen belysning: lågor af ofvan anförda gaser, då de brinna inom en cylinder, lampglas, t. ex. argandlåga, auerbelysning, regenerativbrännare, vanliga fotogénlampor, rund-, flatbrännare; fett, olja i lampor med lampglas; elektriska bågglampor med skyddstallrik och klocka, sprit- och fotogén-glödljus i skyddade lyktor;
3. halfsluten belysning: lågor i säkerhetslampor af driftsäker konstruktion, hvilka lågor vid lyktans eller lampans öppnande slockna;
4. sluten belysning: elektriska glödlampor, som äro säkrade med skyddsklocka och metallkorg, elektriska ficklampor, ytterbelysning med absolut tätt slutande flamsäkert glas.

Vid val och betjäning af belysning bör tagas hänsyn till icke blott den allmänna och hufvuddriftens anläggning, utan äfven ifrågakommande enskilda faktorer såsom råmaterial, mellanprodukter, ångor, gaser, affall, eldningsställen, damutveckling, explosiva stoftblandningar. Här af följer åter att en del etablissement kräfvat icke en, utan kanske två olika slag af belysningsarter, allt efter som objekten genom fabricationen af eller tilltaga i eld- eller explosionsfarlighet.

Följande allmänna regler för *alla* belysningsarter torde vara att iakttaga: Affall från veckor, putsplappar och deras affall, rengöringsmedel i öfrigt såsom borstar o. d. böra förvaras på ellsäkert ställe, ev. dagligen uppbrännas, aldrig bortkastas. Putsning och påfyllning af lampor bör ske i därför afsedt, lämpligt inrättadt rum, och innan lamporna tändas.

Använda tändstickor böra förvaras på säkert ställe, aldrig bortkastas!

Släckandet bör ske på ett mot belysningsartens natur svarande sätt; en fotogenlampa genom nedskrufning till svag låga samt därpå ett kraftigt blåsande *uppiifrån* genom lampglaset; vid gasbelysning genom hufvudkranens stängande o. s. v. Lamporna böra förvaras på icke driftfarliga platser; hafva de längre tid varit oanvända böra de, innan de ånyo tagas i bruk befrias från gammalt bränslematerial, fotogén, karbid, sprit o. s. v. rengöras och förses med nytt material.

Ljuskällor för öppen och halföppen belysning böra för fortsatt eller varande belysning hållas på ett afstånd

från lättantändliga ämnen	af 2	meter
» trävirke, bjelkar, bräder	» 1	»
» » » » »	» 0,25	sidvärts.

En del belysningsanläggningar såsom t. ex. acetylen aërogen m. fl. måste förutom sina egna ljuskroppar hafva annan belysning såsom reservbelysning. Denna reservbelysning måste naturligtvis uppfylla samma fordringar på ellsäkerhet som hufvudbelysningen.

Vid en del arbeten skaffa arbetarne själfva sin belysning och hafva sina egna lampor och lyktor. I dylika fall bör fabriksledningen kontrollera lampans, lyktans art och beskaffenhet och förbjuda användandet af farliga oljor m. m.

Vid belysning med gas, af hvad slag det vara må, bör vid arbetstidens slut hufvudkranen endast då stängas, när belysningsförmanen, maskinisten, verkmästaren, portvakten har öfvertygat sig om, att alla gaskranar äro stängda. Har han icke att utöfva kontroll i detta afseende, så är det bättre att icke stänga hufvudkranen.

Gaskranar böra så konstrueras, att man äfven i mörker endast genom beröring kan känna om kranen är öppen eller stängd.

Hvad de olika belysningsarternas användning angår kunna därvid följande allmänna regler uppställas:

1. För drift med lätt antändbara, *fasta* ämnen, men utan tendens till dambildning, afdunstning och förgasning; öppen belysning, under förutsättning att ljuskällan är fast, icke flyttas omkring, icke är utsatt för att slås omkull och icke direkt verkar uppvärmande på materialerna;
2. För drift med fasta, men lätt dambildande, i luften stående ämnen, som bilda antändbara resp. explosiva damm, stoftexplosioner: sluten belysning.
3. Vid under 2. anförd drift kan äfven användas öppen belysning, om ljuskällan uppfyller de under 1. anförda villkoren, och dammolnen antingen genom kraftigt verkande ventilation med motorer uppsugas på ett effektivt sätt, eller de dambildande apparaterna äro så väl inbyggda och monterade, att de icke kunna afgifva dam till de lokaler, som äro belysta med den öppna belysningsarten.
4. Drift med ofarliga ämnen, men med stark uppvärmning: hvilken belysningsart som helst. Dock bör härvid iakttagas, att vid de här förekommande höga temperaturerna inga explosiva ångor och ga-

ser bildas. Sålunda bör i drift med en medeltemperatur af 30—35° C icke användas t. ex. fotogenbelysning med en fotogen, hvars flammingspunkt ligger vid 22—23° C.

5. För drift med icke dammande, icke afdunstande, icke flyktiga, men under vissa förhållanden explosiva ämnen: öppen belysning. Men denna endast om de under 1. angifna fordringarna noggrannt uppfyllas och särskildt iakttages, att lågorna hållas på anfördt afstånd från materialerna.
6. För drift med flyktiga antändbara ångor, gaser: sluten belysning. I dylik drift är hvarje annan belysning utesluten och bör förbjudas.
7. För lager med farliga ämnen, vätskor o. d.: endast sluten belysning. Under vissa omständigheter, då t. ex. de eldfarliga vätskorna icke skola omtappas och ständigt stå under kolsyretryck (system Martini Hüneke m. fl.) och de fasta ämnena alltid äro tätt förpackade, så kan halfsluten belysningsart af bästa konstruktion användas, därest den endast kortare tid användes.

Härtill kunna fogas några andra allmänna synpunkter.

God fotogen är ett säkrare medel mot explosion, än en god lampkonstruktion med dålig fotogén!

Vid gasbelysning, af hvad slag den vara må, är att ihågkomma, att gasen är farligast, då den *icke* brinner!

Hög värme ökar faran för explosion vid fotogenbelysning; dambildning explosionsfaran vid gasbelysning. Ergo: Akta fotogen för uppvärmning och gas för dam.

Acetylen är den explosionsfarligaste af de olika belysningsgaserna när dess explosionsområde är så stort: 3—80 %!

Beträffande den värme, som de olika belysningsämnena, ljuset, afgifver utåt, har man uppställt följande serie börjande med de starkast värmeutstrålande:

1. Lysgas, hålbrännare;
2. Ljus, stearin, paraffin, vax;
3. Fotogen, flatbrännare;
4. Rofoljelampor;
5. Lysgas, snittbrännare;
6. » argandbrännare;
7. Fotogén, rundbrännare;
8. Elektrisk glödlampa;
9. » båg-lampa;
10. Lysgas, auerbelysning.

Detta vill med andra ord säga, att man i lokaler med mycket värmekänsliga ämnen, vätskor och damarter bör använda s. k. kall belysning (grupper 7—10)

Stundom tages mycket ringa hänsyn till just detta förhållande. Fabriksägaren väljer ju helst den billigaste belysningen och är icke sällan glad, om den är ganska värmegifvande, ty då blifver uppvärmningen af lokalerna billigare. Men vid drift, där det gäller att hålla rummen svala till förebyggande af eld- och explosionsfara, torde vara rådligast att följa ofvan angifna grunder af förebyggande art.

Belysningsfrågan för industriella anläggningar är sålunda en fråga af synnerligen stor vikt och icke minst i våra dagar, då konkurrensen mellan de olika belysningslagen är synnerligen intensiv, och hvar och en af dem erbjuder *full säkerhet!*

Brandförmannen.

I en hel rad af artiklar i denna Tidskrift, införda dels under 1912, dels ock under 1913, har man tagit till orda för införandet af en mera tidsenlig och mot brandkårens uppgift mera svarande inre organisation af kåren, hvarvid särskildt blifvit framhållet de stora fördelar, som en indelning i gruppenheter i förmanskaper eller korporalskap medför för kårens slagfärdighet och prestationsförmåga, ehvad kårens yttre organisation har för form. Frågan har alltså varit af vikt för alla brandkårer såväl i det lilla som i det stora samhället, såväl för den kasererade styrkan som sedan hela skalan nedefter med hänsyn till brandkårens tekniska värde.

I en del andra artiklar samt i Svenska Brandchefsföreningens Protokoll för år 1912 hafva en del andra frågor rörande brandkårens inre organisation blifvit behandlade. I dessa fall har man sett frågan från uniformerings- och titelsynpunkt.

I denna artikel skulle jag vilja försöka att framdraga en del konsekvenser af de yrkanden, som genom de gjorda inläggen och den åvägabrakta utredningen blifvit gjorda, för att på detta sätt få fram den rent praktiska sidan af saken eller med andra ord behandla en viss kategori af underbefällets vid brandkårens ställning. Denna kategori är brandförmännens, brandkorporalernas grupp.

Då man, såsom praktiken och erfarenheten visat, måste erkänna, att en inre organisation af brandkåren genom användande af gruppenheter: förmanskaper, korporalskap, är hvarje annan öfverlägsen, så följer däraf ock, att största vikt måste läggas först och främst på befälhafvaren för en sådan gruppenhet: brandförmannen, brandkorporalen. Därvid gäller det i främsta rummet själfva befattningen.

Brandförmannen, brandkorporalen är afsedd att vara befälhafvare öfver en gruppenhet. Det blifver särskildt på brandplatsen samt under förberedelserna till arbetet på denna: öfningarna och utbildningen, som brandförmännens ingripande i gruppenhetens göranden och låtanden icke skall blifva märkbar; inom den inre tjänsten vid kåren kommer detta icke så mycket i fråga, då ju gruppenheten egentligen är en stridsform, som är beroende på den för dagen med hänsyn till sjukdomsfall, fridygn, vakanser m. m. uppgjorda fördelningen till uttryckning vid de kasererade kårerna och vid de andra på personalens ankomst till brandstationen, spruthuset m. fl. förhållanden.

Redan häraf framgå de faktorer, som böra vara utslagsgifvande för valet af person till beklädande af denna befattning. Det är icke alltid sagdt, att han är till finnande bland kårens äldste brandmän. Flere af dem kanske absolut icke lämpa sig till förmän, ehuru de tjänat vid kåren i lång tid. Tjänstetiden är afgörande för brandmannens uppflyttning i högre lönegrad, men får aldrig enbart blifva utslagsgifvande vid flyttning i högre befälsgrad.

Här måste förmännens förtroende för aspiranten samt den underlydande (blifvande) personalens förtroende och tillit för honom blifva afgörande för brandmannens befordran till brandförman. Afgörandet är väl i de allra flesta fall lagdt i brandchefens hand. Detta med rätta, då ju brandchefen är personligen ansvarig för den honom underställda kårens slagfärdighet och prestationsförmåga och dessa faktorer återigen äro baserade på kårens inre organisation framför allt på gruppenheternas riktiga insättande i striden och deras rätta användande för den föreliggande uppgiftens lösning.

Här är icke platsen att ingå på en undersökning af de egenskaper, som hos brandmannen böra finnas, för att göra honom lämplig till befordran till brandförman. Det är rent individuella synpunkter, för hvilka några regler icke kunna uppställas.

Huru många brandförmän behövas vid brandkår? Man behöfver lika många brandförmän, som kåren äger gruppenheter. Minimiantalet bör sålunda vara så stort, att hvar 5—7 man är förman. Detta växlar ju något, beroende på brandkårens yttre organisation, om kåren har hästfordon, automobiler, eller redskapen är apterad för att af brandkårens personal framskaffas till brandstället.

Vidare beror antalet på, om man slopar vicekorporalsbefattningarna eller ej. I förra fallet kan det vara behöfligt att öka antalet brandförmän. En del städers brandkårer hafva löst frågan på det sätt, att de hafva en grad med benämning »vice brandförman». Då man bemödat sig om att afskaffa de främmande beteckningarna och följaktligen ersatt »vice brandchef» med brandmästare, efter behofvet försedd med prefixet »öfver-» och »under-», verkar det inkonsekvent att samtidigt införa det afskaffade prefixet i de lägre graderna. (Se Faluns och Luleå brandkårer! Den förra mera inkonsekvent än den andra!) Sundsvall har bibehållit prefixet »vice» för brandchefens ställföreträdare, men slopat det för brandförmännens ställföreträdare. Göteborgs och Helsingborgs brandkårer likaså, utan att man någonsin hört omtalas, att detta inverkat menligt på kårens slagfärdighet eller prestationsförmåga.

Detta tyckes sålunda bekräfta ofvan anförda påstående, att man mycket bra kan reda sig utan en särskild grad för brandförmännens ställföreträdare. Man bör emellertid taga i öfvervägande, om det ej är lämpligt, att, därest man bestämmer sig för gradens slopande, öka antalet brandförmän med motsvarande antal. Visserligen betyder detta en ökning på budgeten med 60—120 kr. pr brandförman och år, en bagatell i jämförelse med vinsten på andra områden.

I en tidigare artikel hafva flere synpunkter blifvit framställda berörande en del inkonsekvenser med hänsyn till brandförmännens användning såsom t. ex. att af kårens event. disponible tvänne brandförmansbefattningar besätta den ena med en person, som aldrig kommer att på brandförmännens verkliga arbetsfält, brandplatsen, träda i verksamhet såsom befälhafvare för en gruppenhet, hvilket ju är brandförmännens uppgift. Detta ämne behöfver sålunda ej ytterligare utdjupas, men väl åter bringas i vederbörandes omtanke vid ändringar i organisation och vid befordran.

Behöfver man vid brandmannens befordran till brandförman lägga särskild vikt vid hans utbildning för den blifvande befattningen? Knappast! Har brandmannen tjänat tillräckligt länge vid kåren för att vara förtrogen med tjänstens gång och i mån af förmåga blifvit använd som brandförmännens ställföreträdare, så torde därmed allan rättfärdighet vara uppfylld. Att göra befordran beroende på en slags examen, såsom förhållandet är vid de tyska och amerikanska brandkårens, tyckes kunna innebära en orättvisa, då ju icke alla karlar äro s. k. examenskarlar och det vid en brandkår för en brandförman icke har så mycket att säga, om de teoretiska insikterna äro så stora, utan fastmer är fråga om, huru brandförmännens på hans egentliga arbetsfält gör bruk af de teoretiska insikter och de praktiska färdigheter, som han förvärfvat sig, så att han genom sin gruppenhet blifver ett lämpligt redskap i ledarens hand för utförande af ett visst uppdrag. Detta är hufvudsaken och detta lär man sig

icke genom att aflägga en examen eller genomgå en viss begränsad pröfning.

Däremot bör den största uppmärksamhet sedermera ägnas åt gruppenheternas befälhafvare och deras fortsatta utbildning. I hvilken riktning denna skall gå, synes bäst, om man gör reda för sig gruppenhetens uppgift på brandplats och utbildningen för att göra gruppenheten vuxen denna sin uppgift. Det vill då komma att visa sig, att principen blifver den, att gruppenheterna skola så utbildas, att under såväl räddnings- som släckningsmanöver samband och samverkan kommer att äga rum mellan de olika gruppenheterna i släckningståget, så att ändamålet på kortaste möjliga tid och med minsta möjliga materiella skador planerligt genomföres.

Denna princip kräver:

1. att utbildningen bedrifves med brandplatsens kraf för ögonen;
2. att gruppenheternas handlingsfrihet öfverlämnas åt gruppbefälhafvaren: brandförmannen, inom viss gifven ram;
3. att gruppbefälhafvarnes själfverksamhet och förmåga att fatta beslut i möjligaste mån uppöfvas och främjas;
4. att samband och samarbete komma att äga rum mellan gruppenheterna.

Hvad punkt 1 beträffar, så har denna del af saken utförligt blifvit behandlad i T. f. B. under år 1911 och hänvisar jag till dessa artiklar.

Hvad punkterna 2 och 3 beträffar, så förtjäna de egentligen en långt mera ingående utredning, än hvad här står mig till buds att lämna. Jag måste därför inskränka mig att framhålla och betona, att det är önskvärdt, att ledare på brandplats fasthåller vid den militära principen, att undvika att personligen ingripa i de honom underställda afdelningarnas göranden och låtanden, utan bör han gifva sina order och befallningar till dessa afdelningars befälhafvare. Och denna princip bör konsekvent genomföras hela vägen ned efter.

Fördelarna med att tillämpa denna militära princip ligga i öppen dag. Det är mera tilltalande för en befälhafvare att få röra sig fritt inom en viss gifven ram och lägga något af sin egen person in i uppgiftens lösande inom denna ram, än att erhålla en uppgift att lösa, hvarvid hans handlingsfrihet och initiativ genom ledarens eller den högre befälhafvarens order blifvit klafbundna. Följes alltid denna princip och genomföres den konsekvent, så har man därmed dels icke beröfvat den underlydande all lust och kärlek till arbetet, dels har man och kommer ock däri-genom att uppfostra och utbilda befälhafvare till största möjliga själfständighet.

Därtill kommer så ock, att man ej beröfvat befälhafvarne något af den auktoritet, som de i sin ordning behöfva för genomförande af uppdraget gentemot de dem underlydande.

Häraf följer, att ledaren bör inskränka sitt ingripande i den underlydandes befäls- och verksamhetsområde till de fall, då en ögonblicklig fara föreligger och densamma genom snabbt ingripande kan afvärjas.

Framhållas bör dock, hurusom vid våra små yrkesbrandkårer, där brandchefen kanske är enda person af den s. k. första kategoriens befäl, han kan komma att blifva tvungen att oftare personligen och direkt ingripa, än hvad fallet blifvit vid de kårer, där ledaren disponerar öfver flere befälhafvare af de s. k. första och andra kategorierna. Dock bör äfven här ledaren i största möjliga grad undvika att frångå den ofvan anförda principen.

Detta vill med andra ord säga, att ledaren i sin order meddelar befälhafvaren *hvad* som skall göras, samt lämnar afgörandet om *huru* det skall utföras åt den orderremottagare, som afses.

Hvad punkt 4 angår ligger den så tydlig och klar, att någon vidare utdjupning af densamma torde vara fullkonligt öfverflödig.

Bedrifves utbildningen inom kåren på detta sätt, så skall man finna, att gruppenheternas befälhafvare snart lära sig att aktgifva mera på sig själfva, sina underlydande, d. v. s. gruppenhetens personal och taga hänsyn till de andra gruppenheternas arbete. Hela maskineriet kommer att blifva mera lätthandterligt i ledarens hand för uppgiftens lösning, resultatet kommer snabbare, säkrare och med mindre materiella skador att föreligga. Detta vill med andra ord säga, att brandkårens prestationsförmåga blifvit i högst afsevärd grad förökad, dess duglighet är större. Priset är billigt för den vinst, som på affären inhöstas.

Frågan om befälhafvarnes för gruppenheterna ställning, uppgift, utbildning, deras antal vid kårerna är af ofantligt mycket större vikt och betydelse än den benämning, som de vid de olika kårerna hafva. Jag instämmer till fullo med Kapten Hellgren i hans uttalande, att »vi ej få föreställa oss, att en kår, som af tradition inarbetat vissa benämningar, skall finnas vara benägen att utan vidare frångå dessa endast på grund af andras uttalade åsikter och önskningsar, men å andra sidan bör man ej heller utan bestämda skäl fasthålla vid det gamla, om enighet är möjlig att ernå genom eftergifter för andras sakliga skäl». (T. f. B. 1910, sid. 171).

Men med litet god vilja torde man kunna komma ganska långt på enighetens väg åtminsione inom en och samma kår och med hänsyn till vissa befattningshafvare särskildt de nu afhandlade eller befälhafvarne för gruppenheterna: brandförmannen, brandkorpralerna och desse befälhafvares ställföreträdare. Redan detta vore en stor vinst för saken.

Brandkårsman.

Försök med kemiska handeldsläckningsapparater.

The B. F. P. C. har nyligen afslutat en öfver tre månader sig sträckande serie försök med dessa apparater. Försök utfördes så, att kommittén lånade öfver 80 st. apparater från olika håll, representerande 19 st. olika typer. Resultaten offentliggjordes som vanligt i en af kommitténs Red Books n:r 186.

I denna äro emellertid försöksobjekten ej till namn utan endast till nummer utsatta. Härigenom har den stora allmänheten föga ledning vid inköp af dessa apparater.

Kommittén säger i företalet till boken bl. a.: »Apparaterna äro blott och bart första-handsredskap. De äro ej ens den enda formen för bärbar eldsläckningsredskap afsedda för just detta ändamål. Brandhinkar och handpumpar äro lika om icke mer effektiva i det stora flertalet fall.»

Kommitténs uttallanden hafva emellertid denna gång icke mottagits med det sedvanliga bifallet. Fastmer har opposition visat sig från olika håll.

Brandförsäkringsbolagen äro missbelåtna med boken. Anledningen härtill är, att under loppet af förra året The Fire Insurance Offices Committee upprättade en förteckning öfver de handeldsläckningsappa-

rater, som bolagen ansett sig kunna godkänna. Nu visar det sig, att den af B. F. P. C. uppgjorda förteckningen öfver af densamma godkända apparater alldeles icke stämmer öfverens med den af F. I. O. C. upprättade förteckningen öfver godkända apparater. Hvilken förteckning skall nu anses vara mest sakkunigt upprättad och hvilken skall den köpande allmänheten rätta sig efter? Brandförsäkringsbolagen beteckna B. F. P. C. tilltag såsom »to say the least, very invidious» (»för att använda ett lindrigt uttryck, mycket stötande»).

Fackpressen har tagit parti för och emot. En tidskrift framhåller, hurusom B. F. P. C:s uttalande om handeldsläckningsapparaternas effektivitet vid jämförelse med brandhinkar och handsprutor är afgjort missvisande (distinctly misleading) och motiverar detta sålunda:

»Endast ytterst få tränade brandmän kunna använda en brandhink fylld med vatten med lika god effekt som en handeldsläckningsapparat rymmande samma vätskekvantitet. Inför detta faktum är det tydligt och klart, att manfolk i allmänhet och nästan alla kvinnfolk skola komma att till så godt som ingen nytta spilla bort vattnet i en brandhink under försök att släcka en äfven obetydlig eld.»

Ägarne till apparaterna äro i hög grad missbelättna. De resonera som så:

»B. F. P. C. har uppgifvit sig vilja arrangera försök med kemiska handeldsläckningsapparater. Vi hafva anmält oss till deltagande häri och hafva för denna sak måst till B. F. P. C. erlägga afgifter uppgående till öfver 1,000 kronor. Nu tillåta vi oss fråga: Är det verkligen värdt så mycket pengar att af B. F. P. C. få ett intyg om, att brandhinkar och handpumpar äro jämgoda om icke bättre redskap i det stora flertalet fall? Hålla vi oss endast till detta påstående från B. F. P. C. så fråga vi vidare: Hade det inte varit mera rent spel att kalla försöken »prof med brandhinkar och assurancesprutor» och så låtit dessas ägare och konstruktörer betala fiolerna? Vi bedja B. F. P. C. uppgifva oss priset för prof med vattenpytsar!»

Bidrag till utredning i allarmeringsfrågan.

Såsom indelning vid studiet af den speciella lagstiftningen på området torde nedanstående lämpligen tjäna.

A. Brandordningar, som innehålla föreskrift om ansvar för afgifvande af falsk brandsignal.

1. Afgifvandet af falsk brandsignal är enligt Br. O. belagdt med

a. ansvar enligt Br. O.;

b. böter till visst i samma § uppgifvet belopp;

c. böter till visst i samma § uppgifvet belopp samt därjämte ersättning af dy-medelst vållade kostnader.

2. Afgifvandet af falsk brandsignal är enligt Br. O. belagdt med ansvar *endast* försåvidt brandkåren på signalen uttryckt.

B. Brandordningar, i hvilka föreskrift om ansvar för afgifvande af falsk brandsignal icke finnes intagen.

A. 1. a. Föreskriften i Br. O. af denna typ är af ungefär följande lydelse:

Den, som falskeligen åstadkommer brandsignal, vare sig genom muntlig anmälan eller genom begagnande af brandskåp, vare därför underkastad ansvar enligt denna Br. O.

Exempel på Br. O. af denna typ är Malmö Br. O. Se dess § 41 mom. 2.

A. 1. b. Föreskriften i Br. O. af denna typ är af ungefär följande lydelse:

Den, som falskeligen föranleder brandsignal, vare sig genom muntlig anmälan eller genom begagnande af brandskåp, böte från och med 00 till och med 00 kronor.

Minimi- och maximibeloppen, variera i de olika Br. O.: en del börja med fem kronor, en del sluta med femtio kronor; en del börja med femtio kronor; de flesta sluta med hundra kronor. Br. O. för Falköping t. ex. stadgar maximum 50 kronors böter.

Exempel på Br. O. af denna typ äro:

Br. O. för Falkenberg;	se §	72 mom.	2 j,
» » » Falköping;	» §	101 »	6,
» » » Örebro;	» §	62	
» » » Askersund;	» §	41 »	5,
» » » Nyköping;	» §	83 »	12,
» » » Eskilstuna;	» §	77	
» » » Stockholm;	» §	18 »	2,
» » » Saltsjöbaden;	» §	45,	
» » » Upsala;	» §	67,	
» » » Sollefteå;	» §	57 »	1.

A. 1. c. Föreskriften i Br. O. af denna typ är af ungefär följande lydelse:

Den, som genom falsk anmälan om eldsvåda föranleder brandsignal, är förfallen till böter från och med 00 till och med 00 kronor, efter omständigheterna, jämte ersättning af dy-medelst vållade kostnader.

Exempel på Br. O. af denna typ äro:

Br. O. för Jönköping,	se §	74 mom.	1,
» » » Göteborg,	» §	24 »	1,
» » » Gefle,	» §	26 »	1.

Anmärkningsvärdt är, att de tvenne sistänförda Br. O. satt maximibeloppet till endast femtio kronor.

A. 2. Föreskriften i Br. O. af denna typ är af ungefär följande lydelse:

Den, som genom falskt allarm från brandskåp eller annorledes af okynne eller i ond afsikt föranleder brandkårens utryckning, böte från och med 00 till och med 00 kronor.

Exempel på Br. O. af denna typ äro:

F. t. Br. O. för Helsingborg,	se §	59,
Br. O. » Kristianstad,	» §	48,
F. t. Br. O. » Engelholm,	» §	51,
Br. O. » »	» §	50,
» » » Norrköping,	» §	79,
» » » Sundsvall,	» §	46 mom. 2,
» » » Umeå,	» §	77 mom. 2.

B. *Exempel* på Br. O. af denna typ äro: Karlskrona, Kalmar, Borås, Södertelje, Hernösand, Boden.

Rättsverkan af föreskrift i Br. O. enligt de olika typerna.

Enligt A. 1. a. minimum en kronas böter, maximum hundra kronors böter.

» A. 1. b. = A. 1. a.

» A. 1. c. = A. 1. a. + ersättningskyldighet,

» A. 2. = A. 1. a. *endast* under den förutsättning, att brandkåren uttryckt. Blef verkan af

den falska brandsignalen (brandkårens uttryckning) genom omständigheter, som voro af gärningsmannens vilja oberoende, förhindrad, eller om gärningsmannen, af egen drift, förhindrade brandkårens uttryckning, kan med denna formulering af §, endast för afgifvande af falsk brandsignal, ej till ansvar fällas.

Exempel. En handlande i K. såg från sitt butiksfönster några ligapojkar stå samtalande i omedelbar närhet af ett brandskåp. Plötsligt slog en af dem sönder glasrutan i skåpet och tryckte på knappen. Det var alltså klart, att allarmeringen företagits af okynne. Handlanden ringde omedelbart upp brandstationen pr telefon, meddelade sina iakttagelser och lyckades på detta sätt inhibera uttryckningen. Enligt Br. O. af typ A. 2 hade gärningsmannen ej kunnat till ansvar fällas endast för missbruk af brandskåpet. Enligt Br. O. af öfriga A.-typer hade maximiansvaret kunnat blifva böter till i Br. O. angifvet högsta belopp; jämlikt Br. O. af typ A. 1 c därjämte ersättningsskyldighet.

Har stad Br. O. enligt A-typ, kan ansvar ej yrkas enligt annat lagrum än i Br. O. anförd § än i de ytterst sällsynta fall, då brandsignal afgifvits pr brandskåp och samtidigt annan åverkan än glasrutans krossande ägt rum och genom denna åverkan hinder för telegrafering uppstått samt slutligen under förutsättning af att telegrafanläggningen varit fridlyst.

B. Om i Br. O. ej finnes intagen föreskrift om, huru afgifvande af falsk brandsignal skall bedömas, kommer gärningen att hemfalla under allmän lag: Str.-L. 11 kap. 15 § 3 momentet, sådant detta lagrum lyder enligt Lag 8 Juni 1906, eller 19 kap.

Detta betyder för ansvaret, att, där gärningen ej är urbot, minsta bot blifver fem kronor och högsta bot femhundra kronor. (Str.-L. 2 kap. 8 §). Är gärningen urbot, blifver straffet fängelse i minst en månad (Str.-L. 2 kap. 4 § 2 momentet) eller straffarbete ej under två månader (Str.-L. 2 kap. 3 §).

I hvilket af dessa fall som helst tillkommer, jämlikt Str.-L. 6 kap. 1 §, ersättningsskyldighet för dymedelst vållade kostnader.

Af denna öfversikt framgår alltså, att man i vanliga fall (d. v. s. där ej Str.-L. 19 kap. 13—14 §§ komma till användning) i städer med Br. O. enligt typ B. kan ingripa med de mest kraftiga medel, som lag tillåter; därefter i städer med Br. O. af typ A. 1. c.; därefter i städer med Br. O. af typ A. 1. a. och b. Sämst lottad är man i afseendet i städer med Br. O. af typ A. 2.

Praxis. 1. RR. i Göteborg: Br. O. typ A. 1. c. har icke ansett sig kunna ådöma strängare straff än böter ej öfverstigande 50 kronor för falsk allarmering, så framt ej sådan skada tillfogats anläggningen, att Str.-L. 19 kap. 11 § kunnat tillämpas. (Se Svenska Brandchefsföreningens Protokoll 1913, sid. 13).

2. RR. i Kalmar: Br. O. typ B. har för falsk allarmering dömt person till 250 kronors böter. T. f. B. 1910 sid. 147).

3. RR. i Södertelje: Br. O. typ B. dömde under år 1909 en ertappad gärningsman för falsk brandsignal till 300 kronors böter. (T. f. B. 1910 sid. 100.)

Brandsyne- och besiktningsspraxis.

IV.

Hos B. N. i G. köping anhöll K. om tillstånd att å ett honom tillhörigt område, som enligt den för köpingen fastställda stadsplanen skulle utläggas till torg, få uppföra en mindre byggnad, afsedd att tillfälligtvis begagnas till kontors- och handelslokal. B. N. afslog ansökningen genom beslut af den 14 augusti 1911.

Vid besiktning, som senare förrättades, anmärktes, att K., trots B. N:s vägran att meddela byggnadslof, å området af resvirke och bräder uppfört en byggnad, innehållande köttbutik jämte kontor.

Förhållandet anmäldes till B. N., som genom beslut af den 3 september 1912 förelade K. att inom 30 dagar efter af beslutet erhållen del hafva borttagit byggnaden, vid äfventyr, att densamma eljest komme att genom nämndens försorg på K:s bekostnad nedrifvas.

Detta B. N:s beslut öfverklagade K. hos K. B. i S. län, yrkande beslutets undanröjande. K. B. meddelade den 20 november 1912 utslag: Som B. N. genom det för underlåtenhet att fullgöra det meddelade föreläggandet stadgade äfventyret öfverskridit sin befogenhet, pröfvade K. B. skäligt, med undanröjande af öfverklagade beslutet, visa ärendet åter till B. N., som hade att detsamma till förnyad behandling företaga och därmed jämlikt 39 § i lagen ang. stadsplan och tomtindelning den 31 augusti 1907 vidare förfara.

G. köping anförde underdåniga besvär, yrkande fastställelse å B. N:s beslut. Reg. R. utsl. den 6 mars 1913: Den höga rätten fann besvären ej förtjäna afseende.

Man jämföre detta Reg. R:s utslag med föreskrifterna i B. St. §§ 8 och 50 samt de hufvudgrunder för bringande till verkställighet inom N. samhälle af B. St., Br. St. och O. St., hvilka angifvits skola gälla genom K. Br. den 22 februari 1889:

att denna B. N. likväl icke skall äga den B. N. i stad tillerkända rätt att genom föreläggande af vite göra sig hörsammad.

(Se Tenow: Handbok i Byggnads- och Ordningsmål sid. 12, 47, 142--143).

V.

Inom eldfarlig inrättning anmärktes vid besiktning, att inom inrättningen icke vore iakttagna sådana särskilda föreskrifter, som jämlikt Lagen ang. skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889, Sv. F. S. 1889, nr 19, 2 §, 1—4 momenten, borde varit det till beredande af tilfredsställande säkerhet mot eldfara och till åstadkommande af största möjliga trygghet för de innevarande i händelse af eldfara.

Förhållandet anmäldes till yrkesinspektören i G. distrikt, inom hvars inspektionsområde fabriken var belägen. Yrkesinspektören förrättade besiktning inom inrättningen och fann de gjorda anmärkningarna befogade. Genom skrifvelse till yrkesidkaren vid ifrågasvarande fabrik meddelade yrkesinspektören bl. a. upplysningar och råd, att spånbortugning borde anordnas från hyflar och fräsmaskiner.

Vid besök inom fabriken den 15 december 1911 fann yrkesinspektören att icke någon af de sålunda föreslagna åtgärderna blifvit vidtagna.

Jämlikt föreskriften i 8 § af nyss anförda lag, första stycket, anhöll yrkesinspektören hos K. B. i E. län, att yrkesidkaren måtte förläggas att inom viss tid

hafva vid i nämnda lagrum angifna äfventyr (böter från och med 10 till och med 500 kronor, 9 §, event. förbud för arbetets fortsättande, 8 § tredje stycket), hafva vidtagit samtliga i berörda skrifvelse föreslagna åtgärder.

Genom utslag den 5 oktober 1912 fann K. B. jämlikt 2 och 8 §§ i anförda lag skäligt förelägga yrkesidkaren, därest han ville fortsätta arbetet, att, inom tre månader efter det utslaget blifvit honom delgifvet, hafva, i den mån så ej redan skett, låtit vidtaga samtliga de anordningar och åtgärder, som funnes angifna i yrkesinspektörens skrifvelse, vid äfventyr. förutom straffpåföljd (9 § i lagen), att nämnda anordningar och åtgärder finge på yrkesidkarens bekostnad verkställas genom vederbörande platsmyndighets försorg (8 § första st.)

Yrkesidkaren öfverklagade K. B:s utslag. Reg. R:s utslag den 7 mars 1913: Reg. R. fann ej skäl att göra ändring i K. B:s utslag, i hvad detsamma blifvit öfverklagadt, dock att tiden, inom hvilken nu ifrågasvarande anordning skulle vara verkställd, bestämdes till den 1 september 1913.

—f.

Om vattenskada vid eldsvådor!

The Fireman bringar i sitt sista nummer följande lilla notis med öfverskrift

Mera omtanke, mindre vatten!

Det är, säger tidningen, stor skillnad på brandkårer, som förstå sitt yrke, och på sådana, som ej göra det. Staden Bethel i Connecticut, U. S. A., tyckes hafva brandkår af senare slaget. Häromdagen trängde rök ut genom tornfönstren i en af stadens kyrkor. Det dröjde någon tid innan någon människa kom att tänka på att detta förhållande var något märkligt och värdt att undersökas. Under det att åskådare samlades och undrade, om inte klockaren tagit miste på skorsten och tänkte använda kyrkornet som sådan, kom en man och föreslog, att man skulle antaga, att elden var lös i kyrkan. Förslaget vann bifall. Man beslöt att allarmera stadens brandkår. I högtidlig procession begaf man sig iväg.

Två stationer uttryckte. En post utsattes vid kyrkans hufvudingång för att hindra, att dörrarne här öppnades, för att inte öka draget. Stegar restes mot tornet och snart gingo kraftiga vattenstrålar in genom torngluggarne.

Detta generade inte röken det bittersta, tvärtom! Den blef bara tätare och tätare. Flera strålrör sattes i gång. Hjälpte inte. Slutligen beslöt brandchefen att genom en bakdörr gå in i kyrkan och se efter hvad som brann. Det befanns vara en träinredning i tornets bottenvåning. En spann vatten gjorde af med eldsvådan.

Facit: brandskada 15 shillings, vattenskada 750 pund st.

Anmärkningsvärda eldsvådor.

Hälsingborg. Firman O. Schollin-Borgs färgeri och kemiska tvätteri härjades d. 8 april af en häftig eldsvåda.

Brandkåren allarmerades vid 10-tiden på f. m. dels pr telefon och dels från ett brandskåp ute vid Pålshöj omkring 3 kilometer från brandstationen. Kåren ryckte ut med redskapsvagnen och stegen, och

dessutom begaf sig Scania-Vabis brandautomobil, som varit i staden för att hålla uppvisning, till brandplatsen. Automobilens höll just på brandkårens gård och var fullt bemannad och slangförsedd, då den just varit ute och företagit backprof. Som ett bevis på dess stora snabbhet nämnes, att den anlände till brandplatsen omkring 7 minuter före de öfriga släckningsredskapen.

Tack vare att brandautomobilens så snabbt kom fram till eldhärden och genast kunde börja släckningen af eldsvådan, blef denna ej af så stor utsträckning som man i början fruktade. Under tiden hade äfven den öfriga brandkåren anländt.

När brandkåren anlände slogo lågorna upp från den inre, på gården liggande, färgeribyggnaden, och plötsligt inträffade en våldsam explosion, hvares knall hördes vidt och bredt. Elden hade nått ett större benzinfat och antändt dess innehåll. Brandchefen hade emellertid anskaffat ett par eldsläckningsapparater af det nya märket »Total».

Denna apparat säges här hafva lämnat ett glänsande prof på sin förmåga att snabbt släcka äfven den värsta eld, ty strålen hade icke arbetat mer än en kort stund förrän benzinlågan var dämpad.

Orsaken till eldens uppkomst förklarar man vara följande. I färgerummet fanns en större kokgryta med eldstad inunder. Från denna sistnämnda hade gnistor fallit ned på golvet samt längs golfspringorna sökt sig väg till en kloak, som var belägen omkring tre à fyra meter därifrån. Genom kloaken gick elden sedan genom en rörledning och antände ett invid denna stående benzinfat.

Stockholm. *Branden i Nordiska Manufakturvaru A. B.* Nordiska Manufakturvaru-Aktiebolaget har såväl kontor som syfabrik och lager inrymda inom egendomen N:o 40, Kungsgatan. Byggnaden är ett 5-vånings stenhus, beläget vid en smal och sluttande parallell i hörnet af Kungs- och Stora Badstugatorna.

Den 11. mars kl. 7,48 f. m. anmäldes per telefon eld inom denna egendom. Ungefär samtidigt inkom larmsignal från närliggande brandkår.

Vid kårens framkomst — 2 m. 17 sek. efter anmälan — befanns större delen af den mot Kungsgatan vettande 3:dje våningen öfvertänd.

Elden hade uppkommit genom från en kolkamin utfallande glöd, hvilka antändt i närheten befintliga packlådor. Härifrån spred den sig otroligt hastigt till hela denna samt angränsande lokaler, hvilka samtliga voro från golf till tak fyllda med på trähyllor uppstaplade ylle- och bomullspackar jämte öfriga manufakturvaror.

Johannes reserv jämte slangvagnen n:o 7 kallades till eldstället och ledningar uppdrogos från brandposter dels å mek. stegen och dels genom trappuppgången.

Då dörrarne uppbrötos räddades i sista stund ett lagerbiträde, som ej lyckats finna utgången utan blifvit liggande i den brinnande våningen.

Till en början syntes elden kunna begränsas till 3:dje våningen, men de vidriga byggnadsförhållandena omintetgjorde detta.

Trossbottnarne — c:a 50 cm. tjocka — voro försedda med öfvervägande hyfvelspånsfyllning och huset genomskars dels af en icke brandskyddad varuhisstrumma samt dels af lika oskyddade ventilationstrummor.

Till skydd för eldens vidare spridning uppdrogos redan från början tvenne ledningar till våningen of-

vanför eldhärden och utbärgades härifrån stora kvantiteter tygpäckor m. m.

Emellertid hade elden fått så säkert fäste i trossbottenfyllningen och i ofvannämnda trummor att den samma spred sig uppåt till såväl 4:de våningen som vinden.

Katarina station samt tvänne stegar från Johannes station kallades till eldstället och elden angreps nu med sammanlagdt 9 slangledningar från 4 brandposter.

Till 4:de våningen och till taket drogos dessa dels å tvenne mek. stegar, dels genom trappuppgången samt dels direkt upp på taket.

Kl. 3,20 e. m. var elden begränsad och kl. 3,50 kunde Katarina station inrycka.

Kl. 6,15 e. m. inryckte Johannes station hvarefter eftersläckningen pågick till kl. 1,15 f. m. påföljande dag.

Förutom ofvan anförda från eldsläckningssynpunkt olämpliga byggnadsförhållanden bidrog äfven den kväfvande röken ofvanför eldhärden att i hög grad försvåra eldsläckningen. Ett flertal af kårens personal blefvo också härigenom mer eller mindre illa medfaret.

Byggnaden, hvars tre öfre våningar med inbyggande lager delvis blefvo förstörda, äges af Stockholms stad och är brandförsäkrad för 160,000 kr.

Lagret i sin helhet var försäkradt för 650,000 kronor.

Från eget land.

Linköping. Sammandrag af brandchefens årsberättelser 1911—1913

Kåren har allarmerats 1911 fjorton, 1912 tjugutvå, 1913 tjuguen gånger. För släckande af soteld har kåren tagits i anspråk resp. 1, 4 och 3 gånger.

I berättelsen lämnas några statistiska uppgifter från första tjuguarperioden af brandkårens verksamhet.

Uppsala. Brandkåren har under år 1913 varit allarmerad 24 gånger, däraf för eldsvådor eller tillbud till dylika 10, för soteld 11, för kontakt 2 och för falskt allarm 1 gång.

Sammanlagda beloppet af utbetalad brandskadeersättning utgör kronor 11,611: 85, däraf för fastigheter 9,317: 58 samt lösöre 3,294: 27 kr.

Utgifterna för kåren — brandsynekostnader inberäknade — belöpa sig till kronor 45,710: 24.

Örebro. Brandkåren har under år 1913 varit allarmerad 26 gånger, hvaraf för eldsvåda eller eldsvådetillbud 21, soteld 4 och falskt larm 1 gång.

Utgifterna för brandväsendet uppgingo till kronor 48,850: ---.

Borås. Brandkåren har under år 1913 varit allarmerad 23 gånger, hvaraf för eldsvådor eller eldsvådetillbud 14, för soteld 5, för skogseld 3 och till följd af kontakt 1 gång.

Brandskadeersättning har af försäkringsgifvare utbetalats med kr. 20,174: 57.

Utgifterna för stadens brandväsen uppgingo till kr. 32,439: 27.

Yrkets faror.

Brandkåren i Gloucester skulle kinograferas. Därvid råkade de för stegmaterialvagnen anspända hästarne i sken och rusade mot en stor butiksruta. En af hästarne hamnade på gatan utanför butiken svårt skadad; den andre fortsatte genom fönstret, blef därvid mycket illa skuren, sparkade sönder ett piano och två symaskiner, gick igenom skyltfönstrets bakre begränsning och hamnade i butiken i ett sådant tillstånd, att djuret måste skjutas. Kusken slungades af fordonet, då detta stannade mot fönsterbröstningen, och skadade sig därvid illa, bl. a. en fraktur af ena benet.

Brandchefen i Maltou, kapten Walker, och två brandkarlar stodo under en brand på en mot brandobjektet rest mekanisk stege. Plötsligt knäcktes stegen och alla tre männen föllo ned från deras platser. En af brandkarlarne bröt ena benet, den andre erhöill flere allvariiga snittsår. Kaptenen, som stod högst upp på stegen, kom märkligt nog oskadad undan från luftfärden.

Från utlandet.

England. Under tiden 20 november—19 december 1913 inträffade eldsvådor med förlust af människolif till ett antal af 105 personer: 10 män, 21 kvinnor och 74 barn.

Under tiden 1 januari—19 december 1912 omkommo vid eldsvådor eller som följd af skador vid dylika sammanlagdt 931 personer, däraf 63 män, 238 kvinnor och 630 barn. Under motsvarande tid 1913 voro siffrorna resp. 965, 74, 225 och 666.

London. Stadens ambulansväsen, som befinner sig i ett underhålligt skick (a standing reproach the greatest city in the world), skall reorganiseras på basis af samarbete mellan Metropolitan Asylums Board och London County Council. Man tyckes icke vara benägen för någon hopkoppling mellan ambulans- och brandväsen, utan resonnerar som så, att brandkåren har nog att göra ändå.

Boston. Den 2 december 1913 utbröt en eldsvåda i själfva trapphuset inom ett boningshus. Under nedersta trappafsatsen fanns en afbalkning och i denna en soptunna. Här började elden och spred sig med oerhörd snabbhet genom hela trapphuset. Då trappan var den enda förefintliga inom objektet, blefvo de innevarande afskurna från räddningsväg. Resultatet blef fruktansvärdt ödesdigert; 28 personer innebrändes!

Glasgow. Brandkåren sålde för kort tid sedan sin sista i tjänst varande häst.

Litteratur.

Brandförsäkringsaktiebolaget Fenix 1889—1914. Den 1 Januari 1889 trädde bolaget i verksamhet och har med anledning däraf kunnat fira sitt 25-årsjubileum, hvarvid en synnerligen prydlig minneskrift med ofvanstående titel utgifvits. Denna skrift, som redogör för bolagets tillkomst och utveckling under de gångna 25 åren, innehåller intressanta och värdefulla tabeller jämte grafiska framställningar samt porträtt af bolagets stiftare, direktörer och tjänstemän, hvarjämte några afbildningar af bolagets fastighet vid Jakobstorg i Stockholm pryda det vackra arbetet.